

Ginsberg hangja

Dőlj le ledőltsz

Halj meg ha megbalsz

(Allen Ginsberg: *Nemes igazságok evangéliuma*)*

Ez az írás elvileg áttekinthető Allen Ginsberg életművének azt a szeletét, mely a szem helyett a fülön át hatol be az agyba és (vagy még inkább) a szívbe, magyarul sorra venné az idén április 5-én, két hónappal 71. születésnapja előtt elhunyt költő lemezeit. Már most szólok, ez nem fog menni. Közel negyven év alatt Ginsberg igen sok lemezt készített – lásd külön a valószínűleg nem teljes listát –, meg se próbálkoztunk mindegyik beszerzésével: tán nem lett volna teljességgel megoldhatatlan, de minden ésszerű szerkesztési határidőt felrúghatott volna. Maradtunk hát annál, ami könnyen elérhető volt.

>>><<<

Ha költők mondják saját verseiket, az eredmény abszolút képesélyes: zseniális lesz vagy szar. A költők a szavak emberei, de nem feltétlenül az előadott szavakéi – nyilván tudják, legalábbis sejtik, mit akartak mondani, amikor verset írtak, de a hangokkal, a saját hangjukkal gyakran szánalmasan bánnak. Allen Ginsberg azon költők közé tartozott, akiket szintiszta élvezet volt hallgatni, akár ért angolul az ember, akár nem.

>>><<<

Nem akarok patetikusan fogalmazni, de hálás vagyok a sorsnak, hogy megadatott hallanom Ginsbergét. Ez részint közösségi élmény volt, amikor 1986-ban a Petőfi Csarnokban lépett fel egyik magyar fordítója, **Eörsi István** és a Hobo Blues Band társaságában, részint egyéni privilégium, amikor 1993 őszén Marton László Távolodóval interjút készíthettünk vele a Magyar Narancsnak. Ginsberg hangja azonnal megragadja az embert, picit rekedtes, meleg – most nem **abban** az értelemben, bár speciál az is passzol –, férfias orgánus. Edzett, előadáshoz szokott hang. Nem angol anyanyelvű hallgatóságának előzékenyen segít a megértésben, lassít a tempón, ügyel a tiszta dikcióra, érthető kiejtésre. Éneklés közben néha van benne némi, nem zavaró bizonytalanság, de a magára kirótt, nem túl nagy hangterjedelmet igénylő, nem túl bonyolult dallamokat biztosan veszi, akkor is, ha közben harmóniumon kíséri önmagát.

>>><<<

A Petőfi Csarnokban az 1947-es Társaságbantól az 1980-as – még Tyúkagy címmel bekonferált – Seggfejig haladva mondta vagy énekelte költeményeit a HBB korrekt zenei kíséretével. Megindítóan szép dallá emelte a Szeptember a jessore-i úton, a Ne vénülj meg (ennek része a Halál apa blues) és a Nemes igazságok evangéliuma című verseit – utóbbi gospel Földes László sorról-sorra mondta utána, magyarul. A HBB Üvöltés című Ginsberg-albumán, melyet a koncert körüli napokban vehettek fel, nem ez a vál-

tozat szerepel: Hobo nem dumál bele (bár mondom, a színpadon csöppet sem zavart), hagyja Ginsbergét, megáll az a maga lábán is, a zenekar énekelni bíró része angolul kórusozik. A két kivétellel HBB-zenéket hordozó LP másik Ginsberg-előadta Ginsberg-zenéje, a Betegség blues harmóniumbúgásra, gitárdíszítésre és énekhangra lecsupaszított séma, nem üt akkorát szerintem, a vége viszont kísérteties: „Hiányoltok majd, ha elhagyom ezt a Földet” – mondja Ginsberg, mintegy versen kívül, miután a zene elhalt.

>>><<<

A HBB-é volt a második lemez, amelyen Ginsberg hangját hallottam. Az első egész váratlan találkozás volt: a Clash 1982-es Combat Rock nagylemeze, azon is a Ghetto Defendant. Középlássú, feszültséggel terhes, mutáns funk, reggae-basszus, ostorcsapás-gitárakkordok, szájharmonika – és végig a háttérben Ginsberg: minden más általam ismert felvételénél mé-

lyebb hangon, vészjóslóan dörmög metropoliszról, megalopoliszról, kozmopoliszról, behozza Rimbaud-t, a párizsi kommünt meg a százéves háborút, közben Joe Strummer tragédiát sejtető hangján heroinot, könnygázt, gumibotózást emleget. Nem próbálnám megfejteni, de nagyon erős.

>>><<<

„Akik (...) a sivár Fugazzi-presszó pállott sördélutánjában figyelték a hidrogén-wurlitzer végítélet-robaját” – szól az Üvöltés egyik sora. A két távoli fogalom, a hidrogén és a wurlitzer összekapcsolásából – ami ginsbergi magyarázat szerint, a vers módszere szempontjából kulcsfontosságú kép – nőtt ki Philip Glass operája, a Hydrogen Jukebox. Glass – buddhista zsidó barátja és szomszédja a költőnek – több Ginsberg-versre rakta össze a zenét. Egyszer hallottam, amikor a Glass-interjúra hangolódtunk rá ml-vel, úgy rémlik, a darabot zá-

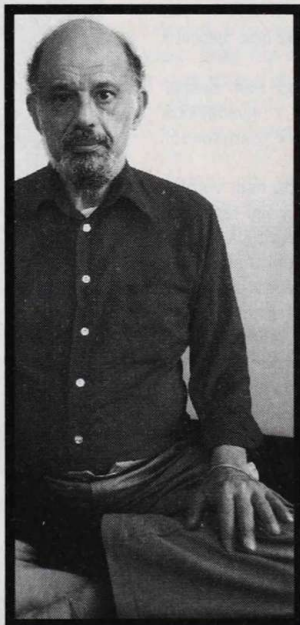
ró acapella Halálapa blues tetszett benne leginkább.

>>><<<

Az Üvöltés legutóbb a Kronos Quartett CD-jén szólalt meg (három nem Ginsberg-darab mellett). Ginsberg költészetéről – egyáltalán, a beat irodalomról – a vonósnégyes jut utóljára az ember eszébe. Jöhet cool jazz vagy bebop, blues, gospel, rock, buddhista kántálás, bármi, de ez nagyon merész. Lee Hyla az ördögöt megkísértő komponista, eredménye, szerintem képes. A verset maga Ginsberg mondja, hangját szokatlanul magasra keverték, ettől eltekintve magával ragadó, senki nem tudja így: érezni, saját lélegzetére íródott. Mellette halk háttérzolgáltatás és fokozott izgalom között ingázik a vonósnégyes – néhol zavaró, néhol nem, nekem nem hiányzik, hogy egyáltalán szóljon. Ez nem szakkritika, ez impresszió.

>>><<<

A legújabb lemezen Allen Ginsberg neve már gyászkeretben: The Ballad of the Skeletons, maxi

single. Egy szám, a címadó – magyarul még nem olvasható – Csontvázak balladája három verzióban (a két hétperces között nem látok különbséget, a harmadikat, tán a rádiók kedvéért, felére vágják, és benne, ha jól hallom, mockra – gúnyolódásra – finomított egy fuckot a szerző), plusz az Amazing Grace, ami új strófák a Döbbszent kegyelemhez címmel szerepel a tavalyi Halál Van Gogh fülére! kötetben. A zenét Ginsberg, Philip Glass és Paul McCartney írta, rajtuk kívül Lenny Kaye (Patti Smith gitáros), Marc Ribot és David Mansfield játszik (szintén gitáron). Nem bonyolítják agyon. Az ironikusan politikai szövegű Skeletons már-már garázsrockszimpla, Paul dobol és Hammond orgonát zúgat, Glass a végén pár másodpercnyi ízelítőt ad repetitív zenéből, zongorán. Ginsberg énekesbeszéde olykor kifejezetten Bob Dylanre emlékeztet, az Amazing Grace menhely-hangulata meg a Poguesra, amerikaiban.

>>><<<

Az orvosok azt mondták, négy hónapja, esetleg egy éve van hátra. Ginsberg érezte, nincs ennyi. Az utolsó napokban írt, amennyit csak bírt. A Danny Goldberg által megálmodott Ginsberg-Dylan-McCartney-Beck MTV Unpluggedra már nem volt esély, de az életmű papírra vehető részét, amennyire lehetséges, be akarta fejezni. Dolgozott, az utolsó pillanatig. Válogatott verseinek legutóbbi kötete (Selected Poems 1947–1995) tavaly jelent meg – hátra van még az utolsó ciklus, a halál közeledtét regisztráló. Búcsúversei egyike, a brit Guardian által közölt, február 22-i dátumú Death & Fame (Halál & hírnév). Leírja, nagy temetést akar, sorolja, ki mindenki lesz ott, miket fognak beszélni róla a megjelent barátok és szeretők, van benne egy minket érintő mondat is, elképzelt idézet önmagáról, a magyar kapcsolat (feltehetően Eörsi) szájából: „Charmant, zseni, modora szerény, elmosogatta az edényeket, egy hétre a stúdióvendégem Budapesten.”

>>><<<

*Halál Fia búcsúzik
Élni nem volt rossz dolog
Szívem nyugodt, majd megtudod.
(Halál apa blues)°*

Szőnyi Tamás

° Eörsi István fordításai

Diskográfia

- + Howl & Other Poems (Fantasy-Galaxy, 1959)
- + Kaddish (Atlantic Verbum, 1966)
- + William Blake's Songs Of Innocence And Experience Tuned By Allen Ginsberg (MGM, 1970)
- + Giorno Poetry Systems (G.P.S., 1975–1980, 3 lemez)
- + Gate: Two Evenings With Allen Ginsberg (City Lights, 1980)
- + Birdbrain (Wax Trax, 1981)
- + Ghetto Defendant (a Clash Combat Rock c. LP-jén, CBS, 1982)
- + First Blues (Hammond, 1983, dupla, rajta Dylan is)
- + Made in Texas (Paris Record, 1986)
- + Gospel Noble Truths; Sickness Blues (a Hobo Blues Band üvöltés c. LP-jén, Hungaroton MHV, 1987)
- + The Lion For Real (Great Jones Records, 1989)
- + Hydrogen Jukebox (Nonesuch, 1990, Philip Glass-szal)
- + Holy Soul Jelly Roll: Poems And Songs 1949–1993 (1994)
- + Howl, U.S.A. (a Kronos Quartet CD-je, négy mze egyike az üvöltés, Ginsberg hangja, Lee Hyla zenéje, Nonesuch, 1996)
- + The Ballad Of The Skeletons (Mercury, 1996)

Nagyárbúz Kaliforniában

A Supermarket in California

Milyen gondolataim támadnak ma éjzaka rólad, Walt Whitman, mert fejfájósan lödörgök a mellékutakon a fák alatt elfogódott tekintettel bámulva a teliboldat. Elsőébe fáradtan és a képelet kirakatait méregetve a neon-gyümölcsű nagyárbúzában, felvörösáidról álmodozva.

Micsoda testes őszibarackok, micsoda félbomály! Egész családok vásárolnak ma este! Férfjakkal teli folyosók! Asszonyok nyakig a tenger körében, gyerekek a paradicsomban – te meg, García Lorca, mit csináltál ott a görögdinnyeknél?

Láttalak téged, Walt Whitman, gyermektelen, magányos vén turkáló, piszkálódál a frízsideiben a bús között és szemeztél a fűszeres fiúkkal.

Hallottalak kérdezősködni: Ki szellelte föl a dísznőbűst? Mibe kerül a banán? Te vagy az, Angyali Gyermek? Ide-oda térferegtem a ragyogó konzervegyek közt, mindig a nyomokban, sarkamban egy képzeletbeli árubázi detektívtel.

Végig a tágas folyosókon nagy léptekkel egymásba fogódzva, magányos képzeletünkben artiosokát kóstolgatva, minden megfagyott édeség birtokában, és soba nem érintve a kasszát.

Hová megyünk mi, Walt Whitman? Zárnak egy óra múlva. Milyen utat mutat a szakállad ma éjzaka?

(Megérintem könyvedet és odüsszeiánkról álmodom a nagyárbúzában és lehetetlenül érzem magam.) Magányos utcák sorát rójuk egész éjzaka? Árnyat árnyhoz adnak a fák, sötétek a bázak, magunkra maradunk mind a ketten.

Kék autók között parkolóhelyeken lödörgünk a szerelem elvesztett Amerikájáról álmodozva, míg baza nem érünk csónos kunyhóinkba?

Ó, kedves apánk, dereszakallú, magányos vén példaadó, mi maradt Amerikából, mikor Kbáron átevickélt a folyón és kiszálltál a füstölő partra és bénán bámultál a Létbe fekete vizein távolodó csónak után? (Orbán Ottó)

Lu is Lini
KERESKEDELM RI.

kották, zenei könyvek és hangszerek az óvodától a zeneakadémiáig

a Kodály Zoltán Zenemű- és Hangszerboltból
Budapest V., Múzeum körút 21.

Új hangszerboltunkban (amely a ház udvarában van)

- népi hangszerek,
 - vonós és fúvóshangszerek,
 - akusztikus és elektromos gitárok,
 - hangszertartozékok, tokok és huzatok,
 - hangszeroktató MIDI programok,
- valamint a hangszerekkel kapcsolatos könyvek vásárolhatók meg.

Kottaüzletünk

- hazai és import kották,
 - ismeretterjesztő és zenei szakkönyvek,
 - antikvár zenei ritkaságok,
 - pedagógiai és népzenei kiadványok
- széles és bőséges választékával várja a kedves vásárlókat.

Üzletünk hétköznap: 10-től 18 óráig
szombaton: 10-től 14 óráig tart nyitva.
Telefon: 117-3347, Fax: 117-4932